

นโยบาย มาตรการ และการแทรกแซงของรัฐทางด้านการส่งออกสินค้าเกษตร

สรวิชัย วงษ์ธรรม *

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๓ (๒๕๑๕ - ๒๕๑๙) และในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๔ (๒๕๒๐ - ๒๕๒๓) บทบาทของรัฐในการแทรกแซงระบบสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก พอจะแยกออกเป็น ๖ เรื่องใหญ่ ๆ ได้ คือ

๑. การกำหนดราคาขั้นต่ำของสินค้าเกษตรที่จะส่งออก
๒. การกำหนดโควตาสินค้าส่งออก
๓. การดำเนินการค้าในรูปรัฐบาลกับรัฐบาล
- การกำหนดค่าธรรมเนียมส่งออก
๔. การกำหนดภาษีอากรส่งออก
๕. สินค้าที่ต้องขออนุญาตในการส่งออก

โดยสรุปเป็นสาระสำคัญของแต่ละเรื่องได้ ดังนี้

๑. การกำหนดราคาขั้นต่ำ

๑.๑ เหตุผล ที่ทำให้มีการกำหนดราคาขั้นต่ำ สรุปได้ คือ

- ๑) ป้องกันการขายแข่งขันต์ราคากันของพ่อค้าส่งออก
- ๒) ต้องการเพิ่มมูลค่าสินค้าส่งออกโดยการกำหนดราคาให้สูงขึ้น
- ๓) เป็นการทำให้ราคากายในประเทศในระดับผู้ผลิตมีระดับที่เหมาะสม

๑.๒ หลักการดำเนินงานกำหนดราคาขั้นต่ำ

- ๑) สินค้าที่จะต้องถูกกำหนดราคาขั้นต่ำเพื่อการส่งออกนั้น จะถูกกำหนด

โดยคณะกรรมการเฉพาะสินค้านั้น ๆ องค์ประกอบของคณะกรรมการประกอบด้วยผู้ที่เกี่ยวข้องของด้านการผลิต

* เจ้าหน้าที่ประเมินนโยบายและแผนงาน ๖ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
บทความนี้เป็นทัศนะส่วนตัวของผู้เขียน ไม่เกี่ยวข้องกับงานของหน่วยงานของผู้เขียนแต่ประการใด

การส่งออก สภาหอการค้า และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง พิจารณากำหนดราคาขั้นต่ำเพื่อการส่งออก และในบางกรณีก็มีการกำหนดราคาขั้นต่ำภายในประเทศด้วย คณะกรรมการดังกล่าวจะพิจารณาเปลี่ยนแปลงราคาขั้นต่ำเป็นระยะ ๆ ไป ผลการพิจารณาของคณะกรรมการนี้จะนำเสนออธิบดีกรมการค้าต่างประเทศ ซึ่งหากเห็นด้วยก็จะมีประกาศแจ้งความของกระทรวงพาณิชย์ออกมาใช้ปฏิบัติต่อไป

๒) หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดราคาขั้นต่ำเพื่อการส่งออก พิจารณาโดยใช้ต้นทุนการส่งออกซึ่งประกอบด้วย ราคารับซื้อภายในประเทศ ค่าใช้จ่ายในการบรรจุหีบห่อ ค่าขนส่งภายในประเทศ บวก กำไรที่พ่อค้าควรจะได้รับ ซึ่งในสินค้าแต่ละชนิดอัตรากำไรที่ถูกกำหนดขึ้นแตกต่างกันไป

๓) การกำหนดราคาขั้นต่ำของสินค้าแต่ละชนิด มีรูปแบบที่แตกต่างกัน บางสินค้าถูกกำหนดราคาเฉพาะบางเกรด หรือบางชนิด เช่น ถั่ว มีการกำหนดราคาขั้นต่ำเฉพาะถั่วบางชนิดเท่านั้น และในแต่ละชนิดยังแบ่งออกเป็นเฉพาะบางเกรดอีก

๑.๓ ผลการดำเนินงาน

๑) สินค้าที่ถูกกำหนดราคาขั้นต่ำเพื่อการส่งออกในระยะเวลาที่ผ่านมา ได้แก่ ข้าวส่งออกเอกชน ข้าวโพด มันสำปะหลัง ข้าวฟ่าง ถั่วเขียวผิวมัน ถั่วเขียวผิวดำ ถั่วลิสงแดง ดอกกัลยาไม ลำไย นุ่น เกส्रो

๒) ผลของการกำหนดราคาขั้นต่ำบางสินค้ามีผลกระทบต่อการค้าส่งออกสินค้าที่สำคัญได้แก่

— พอค้าได้แข่งขันการขายสินค้าโดยวิธีการแถมปริมาณสินค้าส่งออก ให้แก่ลูกค้าเพิ่มขึ้น เช่น การค้ากัลยาไม เป็นต้น

— ในกรณีที่ราคาในตลาดต่างประเทศต่ำกว่าราคาขั้นต่ำที่ประกาศบวกค่าขนส่ง ทำให้ไม่คุ้มกับการส่งออก และทางการปรับราคาไม่ทันต่อเหตุการณ์ ทำให้พอค้าไม่สามารถส่งออกได้ เช่น ละหุ่ง ลูกสุกร

— ในด้านของผลดีของการกำหนดราคาขั้นต่ำ ทำให้ราคาและมูลค่าในการส่งออกดีขึ้น และจากการที่มีการแบ่งเกรดของสินค้าแน่นอนทำให้ปัญหการร้องเรียนเรื่อง

คุณภาพจากต่างประเทศลดลง

๒. การกำหนดโควตาการส่งออก

๒.๑ เหตุผล ที่ทำให้มีการกำหนดโควตา สรุปได้ คือ

๑) กำหนดโควตาให้เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างประเทศเรากับประเทศผู้ซื้อ ได้แก่ มั่นสำปะหลัง ข้าวโพด ถั่วเขียวผิวดำ ข้าว

๒) เพื่อป้องกันการขาดแคลนภายในประเทศ ได้แก่ ข้าวโพด ถั่วเขียวผิวดำ น้ำตาล โค กระบือ เป็นต้น

๓) เพื่อให้มีการจัดสรรปริมาณการส่งออกให้แก่พ่อค้าได้ทั่วถึง

๒.๒ หลักการดำเนินงานในการกำหนดโควตา

๑) กรณีที่เป็นโควตาที่กำหนดโดยประเทศนำเข้า ประเทศไทยจะส่งออกได้เป็นปริมาณที่ประเทศนั้น ๆ กำหนด ในบางสินค้า เช่น มั่นสำปะหลัง รัฐบาลจะควบคุมปริมาณการส่งออกรวมไม่ให้เกินตามที่ตกลงกันได้ มิได้มีการจัดการส่งออกแก่พ่อค้าเป็นราย ๆ ไปแต่ในบางสินค้านำมาจัดสรรการส่งออกแก่พ่อค้าเป็นราย ๆ ไปอีกทีหนึ่ง

๒) ในกรณีที่รัฐหรือตัวแทนของรัฐไปทำสัญญาซื้อขายสินค้ากับบางประเทศไว้แล้วกำหนดเป็นโควตาเองจะนำปริมาณดังกล่าวมาจัดสรรให้แก่ผู้ส่งออกเป็นราย ๆ ไปอีกครั้งหนึ่ง

๓) การจัดสรรโควตาให้ผู้ส่งออกแต่ละราย จะพิจารณาจากความสามารถในการส่งออกในอดีตของพ่อค้ารายนั้น ๆ ซึ่งในแต่ละสินค้าข้อกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาที่แตกต่างกันออกไป

๔) การดำเนินงานจัดสรรโควตา กรมการค้าต่างประเทศเป็นผู้กำหนด

๒.๓ ผลการดำเนินงาน

๑) สินค้าที่ถูกกำหนดเป็นโควตา

– โดยข้อตกลงระหว่างประเทศในการกำหนดปริมาณส่งออกของไทย

เช่น มั่นสำปะหลัง น้ำตาล

– โดยการทำสัญญาซื้อขาย ได้แก่ ข้าวโพด ถั่วเขียวผิวดำ

ข้าวรัฐบาล

๒) ผลที่เกิดขึ้นจากการกำหนดโควตา เท่าที่ปรากฏมีพ่อค้าบางรายไม่มีสินค้าส่งได้ตามที่ใดโควตามา และมีการขายโควตาเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง

๓) สินค้าบางอย่างที่ถูกกำหนดโควตานำเข้าจากต่างประเทศ เช่น มันสำปะหลัง น้ำตาล เป็นต้น ในบางครั้งประเทศไทยผลิตเหลือเพื่อส่งออกมากกว่าที่ใดโควตามา จึงจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องพยายามเจรจาให้ใดโควตาเพิ่มมากขึ้น

๓. การดำเนินการค้าในรูปรัฐบาลกับรัฐบาล

๓.๑ เหตุผลที่มีการค้าในรูปรัฐบาลกับรัฐบาล

สินค้าที่มีการค้าโดยรัฐบาล มีเพียงสินค้าเดียวคือ ข้าวรัฐบาล ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ โดยส่งให้สหประชาชาติตามเงื่อนไขสงคราม จากนั้นก็มีการค้าโดยรัฐบาลกับประเทศอื่น ๆ เพิ่มขึ้น ตามความต้องการจากตลาดต่างประเทศ โดยที่ตลาดต่างประเทศเห็นว่าซื้อข้าวจากภาครัฐบาลจะได้ในราคาที่ถูกลงกว่า การติดต่อค้าขายส่วนใหญ่ รัฐบาลต่างประเทศจะเป็นฝ่ายมาติดต่อกับประเทศไทยเอง แต่บางครั้ง กรมการค้าต่างประเทศ เป็นฝ่ายไปหาตลาดอยู่ด้วยเช่นกัน

๓.๒ หลักการดำเนินงาน

๑) เมื่อเกิดความต้องการซื้อข้าวรัฐบาลแล้ว จะต้องมีการทำสัญญา สัญญานี้จะระบุรายละเอียดเรื่องราคา ระยะเวลาส่งมอบ และการชำระเงิน

๒) ราคาโดยปกติจะเป็นราคา F.O.B. กรุงเทพฯ และเป็นราคาที่ต่ำกว่าราคาข้าวจากเอกชน แต่ราคาจะแตกต่างกันตามความสำคัญของตลาด ชนิดของข้าว ต้นทุน และระยะเวลาส่งมอบ

๓) การส่งมอบในสัญญาจะระบุชัดเจนว่าจะส่งมอบกันกี่ครั้ง รวมทั้งระยะเวลา จำนวนการส่งมอบแต่ละครั้ง ส่วนใหญ่ประเทศผู้ซื้อจะกำหนด

๔) การชำระเงิน ใช้วิธีเปิด L.C. ชนิดเพิกถอนไม่ได้ และจะต้องใช้ธนาคารที่เชื่อถือได้

๕) การจัดหาข้าวเพื่อส่งมอบ ทางปฏิบัติรัฐจะไม่ทำการส่งออกด้วยตนเอง ใช้วิธีจัดสรรให้รัฐส่งออกเอกชนแต่ละรายรวมทั้ง หน่วยงานของรัฐหรือที่รัฐสนับสนุน ส่งออกแทนในนาม

ของกรมการค้าต่างประเทศ

๖) รัฐบาลโดยกระทรวงพาณิชย์จะกำหนดระเบียบหลักเกณฑ์ในการรับซื้อข้าวของรัฐบาลเพื่อส่งออก โดยจะมีคณะกรรมการกำหนดการรับซื้อข้าวรัฐบาล เพื่อพิจารณาคำนวณราคาข้าวรับซื้อเป็นระยะ ๆ ไป รัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์จะเป็นผู้ประกาศการรับซื้อนั้น ๆ

๗) การรับซื้อและจัดสรร ในขั้นแรกจะรับซื้อข้าวจากหน่วยงานของรัฐบาล ก่อน ส่วนที่เหลือจะนำมาจัดสรรแก่ผู้ส่งออกเอกชนที่แสดงความจำนงเสนอขายมา การจัดสรรก็มีวิธีการ เช่น ดุลกิตติยอนหลังของผู้ส่งออกแต่ละรายและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ อีก การจัดส่งข้าวลงเรือเพื่อส่งออกจะดำเนินการ ฝ่ายรัฐจะคอยดูแลให้การดำเนินการเป็นไปตามสัญญาเท่านั้น

๘) ข้าวรัฐบาลจะต้องเสียภาษีอากร และค่าธรรมเนียมส่งออก ภาระนี้รัฐบาลจะเป็นผู้รับ แต่ค่าธรรมเนียมส่งออกได้รับการลดหย่อนแต่ต้องเสียอย่างน้อยร้อยละ ๑ ราคาที่พ่อค้าเอกชนได้รับจะเป็นราคาที่รัฐบาลรับซื้อ รวมกับค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาและขนส่งลงเรือ

๓.๓ ผลการดำเนินงาน

๑) ปริมาณข้าวรัฐบาลส่งออก มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นนับตั้งแต่ช่วงระยะแผนฯ ฉบับที่ ๓ เป็นต้นมา แสดงว่ารัฐบาลต่างประเทศนิยมซื้อมากขึ้น เพราะราคาถูกกว่าข้าวเอกชน และมีความแน่นอนในการส่งออกมากว่า

๒) พ่อค้าที่ขายข้าวส่งออกให้แก่รัฐ เกิดความสับสนทางการค้ามาก เพราะไม่ต้องมีการคัดค้านหาตลาด ได้รับเงินจากการขายแน่นอนจากรัฐบาล

๓) แม้พ่อค้าจะมีความสับสนในการขาย แต่คำนวณราคาแล้วยังต้องเป็นไปตามที่รัฐกำหนด

๔. ค่าธรรมเนียมในการส่งออก

๔.๑ เหตุผลที่จัดเก็บค่าธรรมเนียมส่งออก

๑) ค่าธรรมเนียมในการส่งออก หรือค่าพรีเมียม วัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ได้เงินมาเป็นกองทุน คือ กองทุนสงเคราะห์เกษตรกร ค่าธรรมเนียมที่เก็บอยู่ ได้แก่ ค่าธรรมเนียมการส่งออกข้าว ผลิตภัณฑ์ข้าวและน้ำตาล กองทุนดังกล่าวจะเอาไว้อใช้ในการส่งเสริมการผลิต การพยุพราคา

๒) ใช้ค่าธรรมเนียมการส่งออก เป็นเครื่องมือในการควบคุมการส่งออก และรักษาระดับราคาสินค้านั้น ๆ ภายในประเทศ

๔.๒ หลักการดำเนินงาน

๑) การกำหนดว่าสินค้าเกษตรกรรมและอาหารชนิดใดจะต้องเสียค่าธรรมเนียมการส่งออก เป็นอำนาจร่วมกันของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ที่จะกำหนดขึ้น ส่วนการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการส่งออก รวมทั้งระเบียบการเก็บและวิธีการชำระค่าธรรมเนียม เป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ โดยเฉพาะ แต่จะต้องเสนอขออนุมัติ คณะรัฐมนตรีเสียก่อน

๒) เงินค่าธรรมเนียมการส่งออก ทั้งของข้าวและน้ำตาล จะนำเข้า กองทุนสงเคราะห์เกษตรกร มีใช้เป็นรายได้แผ่นดิน

๓) อัตราค่าธรรมเนียมการส่งออก จะเปลี่ยนแปลงขึ้นลงนั้น อยู่กับภาวะราคาข้าวในตลาดโลกที่เปลี่ยนแปลงไป การประกาศอัตราเรียกเก็บนั้น กระทรวงพาณิชย์จะเป็นผู้ประกาศ

๔.๓ เสนอการดำเนินงาน

๑) มีการเริ่มเก็บค่าธรรมเนียมส่งออกข้าวมาตั้งแต่ปี ๒๔๔๓ แต่การนำเอาเงินลงนี้ เข้าสู่กองทุนสงเคราะห์เกษตรกรตามพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรนั้น เริ่มปี ๒๔๑๗ ส่วนค่าธรรมเนียมส่งออกน้ำตาลเริ่มเก็บเมื่อปี ๒๔๑๗

๒) การดำเนินการเก็บค่าธรรมเนียมส่งออกข้าว นั้น ดำเนินมาตลอด และเก็บได้มากบ้างน้อยบ้างทุก ๆ ปี แต่ค่าธรรมเนียมส่งออกน้ำตาลนั้น บางปีก็เก็บได้ บางปีก็ไม่ได้ ขึ้นอยู่กับราคาส่งออกที่ขายได้

๓) มีบุคคลอยู่หลายกลุ่มที่มีความคิดที่จะให้ยกเลิก การเก็บค่าพรีเมียมข้าว เพราะเห็นว่ามิได้ช่วยแก้ปัญหาอะไรเลย นอกจากเพิ่มต้นทุนการส่งออกแกพอค้าเท่านั้น และเงินที่เก็บได้ก็มีได้กลับมาช่วยเหลือชาวนาโดยตรง โดยเงินบางส่วนเอาไปช่วยการพัฒนาบ้านอื่น ที่ไม่เกี่ยวข้องกับชาวนาโดยตรง

๕. การกำหนดภาษีอากรส่งออก

๕.๑ เหตุผลที่มีการเรียกเก็บภาษีอากรส่งออก

เหตุผลที่สำคัญคือ เพื่อเป็นรายได้เข้าคลัง การเรียกเก็บถือตามพระราช

บัญญัติกรมศุลกากร

๕.๒ หลักการดำเนินงาน

๑) ภาษีที่เรียกเก็บกับสินค้าส่งออกมี ๒ ชนิด คือ ภาษีอากรขาออกเมื่อเก็บแล้วรายได้เข้ากรมศุลกากร อีกชนิดหนึ่งคือ ภาษีการค้าเมื่อเก็บแล้วรายได้เข้ากรมสรรพากร

๒) อัตราการประเมินภาษีนั้น มีการปรับปรุงเป็นระยะ ๆ ตามความเหมาะสม โดยจะออกมาเป็นประกาศกรมศุลกากร

๕.๓ ผลการดำเนินงาน

๑) ภาษีอากรขาออก ที่เรียกเก็บมี ข้าวและยางเท่านั้น รายได้ที่เก็บได้แสดงไว้ในตารางข้างล่าง

๒) ภาษีการค้า ที่เรียกเก็บมีสินค้าอยู่ประมาณ ๑๗ ประเภท รายละเอียดแสดงไว้ในตารางประกอบ

ตารางแสดงรายได้จากการเก็บอากรขาออก (ข้าวและยาง) กับรายได้กรมศุลกากร

หน่วย : ล้านบาท

ปี	๑. อากรขาออก	๒. รายได้กรมศุลกากร	อัตราร้อยละ ๑ ต่อ ๒
๒๕๑๕	๑,๑๖๗.๐	๑๐,๔๐๔.๐	๑๑.๒
๒๕๒๐	๑,๗๑๖.๐	๑๓,๖๕๑.๗	๑๒.๕๓
๒๕๒๑	๑,๗๕๘.๓	๑๖,๐๐๔.๘	๑๐.๙๘
๒๕๒๒	๒,๗๔๓.๕	๑๙,๔๒๐.๕	๑๔.๑๒

ที่มา : กรมศุลกากร

หมายเหตุ : รายได้กรมศุลกากร คือ อากรขาเข้า อากรขาออก และค่าธรรมเนียม

๖. สินค้าที่ต้องขออนุญาตในการส่งออก

๖.๑ เหตุผล

๑) หลักสำคัญในการมีประกาศสินค้าที่ต้องขออนุญาตส่งออก ก็เพื่อป้องกันกรรชาคแคลนและสงวนไว้ใ้ภายในประเทศ นอกจากนั้นยังมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการจัดระเบียบในการส่งออกด้วย

๒) ขออนุญาตส่งออกในบางสินค้าเพื่อให้สอดคล้องกับการใช้มาตรการอื่น ๆ เช่น การควบคุมราคาขั้นต่ำในการส่งออก

๖.๒ หลักการดำเนินงาน

๑) การประกาศรายชื่อสินค้าที่ต้องขออนุญาตส่งออกนี้ เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาควบคุมการส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ซึ่งสินค้าบางอย่าง

๒) การขออนุญาตนั้น ต้องมาดำเนินการกับกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

๓) ในบางขณะและบางสินค้าจะมีกัรสั่งห้ามการส่งออกโดยสิ้นเชิงซึ่งขึ้นอยู่กับสภาวะในเวลานั้น ๆ

๔) บางสินค้าที่ประกาศ จะอนุญาตส่งออกได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

๕) บางสินค้ามีประกาศห้ามส่งออกไปเฉพาะในบางประเทศเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงความร่วมมือระหว่างประเทศ

๖.๓ ผลการดำเนินงาน

๑) สินค้าส่งออกทางการเกษตรที่อยู่ในข่ายต้องขออนุญาต มีอยู่หลายสินค้าตามตารางแนบประกอบ

๒) มีการปรับปรุงแก้ไขและยกเลิกสินค้าบางรายการ ตามความเหมาะสม

๗. ปัญหาและข้อคิดเห็น

๗.๑ มาตรการกำหนดราคาส่งออกขั้นต่ำ ผลคือจะเกิดต่อส่วนรวมมาก เพราะจะทำให้ไม่มีการตัดราคากัน ราคาและมูลค่าการส่งออกก็จะดีขึ้น แต่ปัญหามีอยู่ว่าหลักการคิดราคานั้นเหมาะสมแล้วหรือยัง ราคาขั้นต่ำส่วนใหญ่คิดมาจากราคาภายในประเทศ แต่ผลที่จะทำใหั

เกษตรกรขายผลผลิตของตนให้มันแปรตามราคาขั้นต่ำส่งออกนั้นยังมีปัญหาอยู่ อย่างไรก็ตามมาตรการกำหนดราคาขั้นต่ำส่งออกนี้ ก็เพื่อผลแห่งการส่งออกเท่านั้น มิได้มุ่งเพื่อเกษตรกรโดยตรง นอกเสียจากจะมีการประกาศราคารับซื้อภายในไว้ด้วย เช่นกรณีกล้วยไม้ ก็อาจจะมีผลต่อเกษตรกรอยู่บ้าง แต่อีกประเด็นหนึ่งที่ค่อนข้างถึงคือ ระบบพ่อค้าคนกลาง หากมีขั้นตอนมากการประกาศราคารับซื้อภายในก็จะไม่ส่งผลถึงเกษตรกรโดยตรงเช่นกัน

๓.๒ การกำหนดโควตาการส่งออก การควบคุมโควตาให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้นำเขา คงจะไม่มีปัญหาอะไร แต่หากเรามีผลผลิตเหลือส่งออกมาก หรือคาดว่าจะมากก็ควรพยายามเจรจาให้ได้โควตาเพิ่มขึ้น ส่วนการจัดสรรโควตาแก่ผู้ส่งออกภายในประเทศนั้น สิ่งที่เป็นปัญหาคือ ผู้ส่งออกบางรายไม่มีสินค้าส่งออกได้ตามโควตา และบางรายมีความสามารถส่งออกได้มากเกินโควตา จึงเกิดการซื้อขายโควตากัน เป็นการเพิ่มต้นทุนในการส่งออกแก่พ่อค้าเอง รัฐบาลจะมีมาตรการที่ยืดหยุ่นให้เกิดความเหมาะสมยิ่งขึ้น สำหรับการตั้งโควตาการส่งออกเพื่อไม่ให้เดือดร้อนแก่การใช้ภายในประเทศนั้น ขึ้นอยู่กับวิธีการคิดและประมาณการใช้ภายในประเทศที่ใกล้เคียงกับเหตุการณ์และข้อเท็จจริงเท่านั้น

๓.๓ การขายข้าว รัฐบาลต่อรัฐบาล เท่าที่คำนึงมานั้นนับว่าได้ผลดีพอสมควร หากการค้าโดยรัฐจะดำเนินต่อไปแล้ว ทางด้านราคาขายควรจะพิจารณาให้ราคาต่ำกว่าชาวเอกชนจนมากเกินไป จนทำให้เกิดเป็นแข่งขันกับเอกชน มีข้อสังเกตอยู่ว่า การขายข้าวราคาถูกให้แก่รัฐบาลต่างประเทศแล้ว ประเทศนั้นนำไปขายส่งออกต่ออีกครั้งหนึ่งในระยะยาว ไทยอาจจะเสียตลาดบางตลาดไปได้ สำหรับการที่รัฐจัดซื้อข้าวจากเอกชนเพื่อส่งออกนั้น อาจจะต้องปรับปรุงวิธีการรับซื้อให้เหมาะสมขึ้น วิธีการประมูลอาจจะต้องนำเข้ามาพิจารณา แต่ก็ต้องดูแลในเรื่องการรวมหัวกันด้วย

๓.๔ ค่าธรรมเนียมการส่งออกหรือฟรีเหมียม โดยเฉพาะเรื่องข้าวนั้นเมื่อข้อโต้แย้งกันอยู่มากกว่าว่าจะเลิกเก็บหรือไม่ โดยฝ่ายที่เห็นควรให้เลิกให้เหตุผลว่า จะทำให้ชาวนาขายข้าวเปลือกได้สูงขึ้น แต่ผู้ไม่เห็นด้วยให้เหตุผลว่า หากเลิกจะทำให้รัฐบาลขาดเครื่องมือในการควบคุมราคาข้าวในประเทศ และปริมาณข้าวส่งออก อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่า เงินที่ได้จากค่าฟรีเหมียมข้าวเข้าสู่กองทุนสงเคราะห์เกษตรกรนั้น มิได้เอามาพัฒนาช่วยเหลือชาวนาที่ปลูกข้าว

แต่อย่างเดียว ยังได้นำไปใช้ด้านอื่น ๆ อีก รัฐบาลน่าจะพิจารณาหาทางเลือกทางอื่นดูบ้าง ในการรักษาระดับราคาข้าวภายในประเทศ และทำให้ชาวนาได้รับราคาข้าวเปลือกที่ดีขึ้น ตามราคาข้าวส่งออก ในเรื่องเหล่านี้อาจจะต้องพิจารณาถึงการปรับปรุงโครงสร้างการค้าข้าวของไทยดูว่าจะทำอะไรได้บ้าง ข้อเสนอต่าง ๆ ที่น่าจะรับมาพิจารณา เช่น การจัดตั้งองค์กรการค้าข้าว ที่มีการบริหารงานอิสระจากรัฐบาลขึ้น โดยอาจจะรวมงานการค้าข้าวของ อตก. และ อคส. เข้าไว้ที่นี้ การจัดให้มีการประมูลการค้าข้าวในรูปของตลาดกลางจนถึงการซื้อล่วงหน้า ตลอดจนการจัดตั้งมูลนิธิกันชนข้าวขึ้นเป็นต้น อย่างไรก็ตามเรื่องชาวนั้น เป็นเรื่องที่สำคัญทั้งในค่านโยบายและมาตรการของทุก ๆ รัฐบาล และประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

มาตรการ	สินค้า	หมายเหตุ
1. การกำหนดราคาขั้นต่ำ	ข้าวโพด มันสำปะหลัง ถั่วเขียวผิวมัน ถั่วเขียวผิวดำ ถั่วเขียวหางแดง ข้าวฟ่าง คอกกกลวยไม ปุ๋ยหมัก	ในอนาคตอันใกล้กำลังจะใช้ มาตรการนี้กับสัตว์น้ำส่งออก ด้วย
2. การกำหนดโควตา	ลำไย ลูกสกร เมล็ดคละหูก เกลือ ข้าวรัฐบาล ข้าวโพด ถั่วเขียวผิวดำ โค กระบือ	
3. การค้าในรูปรัฐบาลต่อ รัฐบาล	ข้าวรัฐบาล	
4. ค่าธรรมเนียมการส่งออก	ข้าว น้ำตาลทราย	
5. ภาษีอากรส่งออก	ข้าวทุกชนิด หนังสือโคกระบือ ผลิตภัณฑ์ ยางพารา ไมและไม้แปรรูป เส้นไหม ปลาปน ปลาอบแห้ง ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ถั่วทุกชนิด เมล็ดคละหูก ปอ ครั่ง ผลิตภัณฑ์ มันสำปะหลัง กากมะพร้าว รังไหม สัตว์น้ำ สัตว์ปีก น้ำตาลทรายดิบ สัตว์ ทุกชนิด	ภาษีขาออกเก็บเฉพาะข้าว และยางพารา ซึ่งรายได้ ส่งกรมศุลกากร นอกนั้น เป็นภาษีการค้ารายได้ส่ง กรมสรรพากร
6. ต้องขออนุญาตส่งออก	โค กระบือ ข้าวสาร ข้าวเหนียว ปลา ข้าว น้ำตาลทรายทุกชนิด ข้าวโพด ข้าว ฟ่าง สัตว์ป่าบางชนิด กากมะพร้าว กาก ถั่ว อาหารสัตว์ ถั่วทุกชนิด เมล็ดคละ หูก สัตว์ปีก ปอ ไมและไม้แปรรูป หวาย กกลวยไม ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ยาง คละ หูก ลูกสกร สัตว์น้ำ	
7. ห้ามส่งออก	รำข้าว ปลาข้าว เมล็ดปอทุกชนิด น้ำตาล มะพร้าว น้ำตาลโตนดที่มีส่วนผสมน้ำตาล ทราย	

รายได้ของรัฐจากการเก็บค่าฟรีเหมืองข้าวและน้ำตาล (2500-22)

ปี	ข้าว (ล้านบาท)	น้ำตาล (ล้านบาท)
2500	933.6	
2501	815.4	
2502	778.2	
2503	748.9	
2504	914.9	
2505	760.5	
2506	846.4	
2507	1,311.0	
2508	1,198.8	
2509	982.1	
2510	1,056.2	
2511	1,388.0	
2512	934.1	
2513	552.6	
2514	264.5	
2515	310.5	
2516	476.8	
2517	3,274.6	
2518	859.7	612.6
2519	423.7	91.78
2520	946.8	—
2521	1,135.2	
2522	1,430.9	

ที่มา — กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
 — กองทุนสงเคราะห์เกษตรกร

คณะกรรมการ, คณะอนุกรรมการ หรือหน่วยงานของรัฐที่มีบทบาทในการแทรกแซงตลาดสินค้าเกษตรส่งออก

ข้อ	หน้าที่	สินค้าในความดูแล	องค์ประกอบ	ระยะเวลา ดำเนินงาน
1. คณะกรรมการกำหนดราคา ขั้นต่ำส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะ หลัง	1. กำหนดราคาขั้นต่ำส่งออก ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง 2. ควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์มัน สำปะหลังส่งออก	มันสำปะหลังอัดเม็ด - ชนิดธรรมดา - ชนิดแข็ง	- กรมการค้าต่างประเทศ - สำนักงานเศรษฐกิจการ เกษตร - สำนักงานมาตรฐานผลิต ภัณฑ์อุตสาหกรรม - สภาหอการค้า - สมาคมการค้าไม้สำปะหลัง ไทย	เม.ย. 2523 - ปัจจุบัน
2. คณะกรรมการรวมเพื่อ พิจารณาแก้ปัญหาการส่งออก คอกกวางไผ่	1. กำหนดราคาขั้นต่ำกวาง ไผ่ทั้งราคาภายในประเทศ และราคาส่งออก 2. จัดระเบียบการค้าคอก กวางไผ่ 3. เสนอแนะมาตรการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาการส่งออก	กวางไผ่ (มาคม, หวายสี ขาว)	- กรมการค้าต่างประเทศ - ธนาคารแห่งประเทศไทย - กรมศุลกากร - กระทรวงเกษตร (กรม ส่งเสริมสหกรณ์) - สหกรณ์ปลูกเลี้ยงไมคอก - สหกรณ์ผลิตไมคอกและไม ประดับแห่งประเทศไทย - แผนกคอกกวางส่งออก - กองส่งเสริมสินค้าส่งออก - สภาหอการค้า	เม.ย. 2522 - ปัจจุบัน

ข้อ	หน้าที่	สินค้าในความดูแล	องค์ประกอบ	ระยะเวลา ดำเนินงาน
3. คณะกรรมการพิจารณา ราคาข้าวส่งออก	1. กำหนดราคาส่งออก 2. พิจารณาและเสนอแนะ มาตรการต่าง ๆ ในการ แก้ปัญหาการส่งออก	ข้าวเขียวฉ่ำ ข้าวเขียวฉ่ำ ข้าวฉ่ำแดง	- แผนกรมการค้าต่างประเทศ - แผนสหภาพการค้า - แผนบริษัทส่งออก	ปี 2522 ปัจจุบัน
4. คณะกรรมการรายงาน ราคาข้าวโพดและพืชไร่ ส่งออก	1. กำหนดราคาสินค้า ที่อยู่ในความรับผิดชอบ 2. พิจารณาและเสนอแนะ มาตรการต่าง ๆ ในการ แก้ปัญหาการส่งออก	ข้าวโพด (ชนิดเมล็ด บด) ข้าวฟ่าง (ชนิดเมล็ด, บด) ปอขน (ธรรมชาติ, เล็ค) เกดอ (ชนิด เมล็ด, บดละเอียด)	- แผนกรมการค้าต่างประเทศ - แผนสหภาพการค้า - แผนสมาคมพ่อค้าข้าว โพดและพืชไร่ไทย - แผนบริษัทส่งออก	ปี 2509 - ปัจจุบัน
5. กรมท่งงานพิจารณาราคา ลำไยส่งออก	1. กำหนดราคาส่งออก 2. จัดระเบียบการส่งออก	ลำไย	- แผนกรมการค้าต่างประเทศ - ธนาคารแห่งประเทศไทย - กรมศุลกากร - กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ - กระทรวงเกษตร - กรมส่งออก	เม.ย. 2523 - ปัจจุบัน

ชื่อ	หน้าที่	สินค้าในความดูแล	องค์ประกอบ	ระยะเวลา ดำเนินงาน
6. คณะกรรมการดำเนินโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาสัตว์เพื่อส่งออก	1. กำหนดนโยบายส่งเสริมให้มีการเลี้ยงปลาสัตว์เพื่อการค้าขึ้นในประเทศและส่งออก 2. ทำโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาสัตว์เพื่อส่งออก 3. กำหนดมาตรการ ปริมาณ และหลักเกณฑ์ในการอนุญาตให้ส่งปลาสัตว์ออกไปจำหน่ายต่างประเทศ	โค กระบือ	- กรมผลิต - กระทรวงเกษตร - แผน กปร.กลาง - แผนกระทรวงมหาดไทย - แผนกรมการค้าต่างประเทศ - แผนสำนักงานปริมาณ - แผนองค์การส่งเสริม โคม	ม.ค. 2521 - ปัจจุบัน